

ВПЛИВ АСОЦІАТИВНОГО НАВЧАННЯ НА ТВОРЧИЙ РОЗВИТОК МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

В статье рассматривается влияние ассоциативного обучения на развитие творческих способностей младших школьников. В условиях национального духовного обновления происходят коренные изменения в образовании и воспитании подрастающего поколения, поэтому творческие способности, одаренность личности выступают условием превращения, обновления и гармоничного развития нашего государства. Особое место в решении этой проблемы принадлежит развитию творческих способностей младших школьников в процессе ассоциативного обучения.

В основе теории ассоциативного усвоения знаний лежит органическое сочетание интеллектуально-лингвистической деятельности ребенка с его интенсивным развитием двигательно-кинестетической сферы, что дает возможность развивать творческое мышление и творческое воображение – компонентные составляющие творческих способностей учащихся.

Ключевые слова: творческие способности, ассоциативное обучение, творческие способности, творческое воображение, мнемоник.

This article deals with the influence of associative learning in the development of creative abilities of younger pupils. There are fundamental changes in the education and upbringing of the younger generation in terms of national spiritual renewal. Therefore, creativity, talent individual act by transformation is the main condition of renewal and harmonious development of our country. The development of creative abilities of elementary school students in the process of associative learning has a special place in solving this problem.

Organic combination of intellectual and linguistic activities of the child with its intensive development of motor-kinesthetic areas underlying the theory of associative learning. It facilitates the development of creative thinking and imagination – component composition creative abilities of students.

Key words: creativity, associative learning, imagination, mnemonics.

Національне відродження України, її духовне оновлення та докорінні зміни, які пов'язані з переходом до нових економічних, соціально-політичних відносин в усіх сферах життя суспільства, вимагають нових підходів до вирішення проблем освіти та виховання підрастаючого покоління. Розвиток творчих здібностей і обдарованість особистості виступають умовою перетворення, оновлення та гармонійного розвитку нашої держави.

У Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») одним зі стратегічних завдань є створення умов для формування творчої особистості громадянина, реалізації та самореалізації його природних здібностей і можливостей в освітньому процесі, визначених на перехідний період від директивної до особистісно зорієнтованої моделі навчання та виховання. Це націлює на пошук нових шляхів і засобів, які забезпечуватимуть розвиток творчого потенціалу особистості, внутрішніх можливостей учнів, їхніх потреб та інтересів. Також на цьому акцентує і Національна програма «Діти України».

Проблема формування та розвитку творчої особистості здавна привертала увагу філософів і педагогів. Психологічні аспекти цього питання розглядалися у працях Л. Виготського, Т. Кудрявцева, Л. Леонтєва, Г. Костюка, А. Пономарьова, П. Якобсона та інших. Педагогічні та дидактичні аспекти розвитку творчих здібностей розглянуто у працях Г. Альштулера, П. Аутова, М. Левітова, В. Сидоренка, М. Сказіна, Ю. Столярова, Д. О. Тхоржевського та інших. Методичні підходи до розвитку творчих здібностей подано у наукових працях В. Алексеєва, Г. Буша, В. Качнева, В. Моляко, А. Осборна та інших. Загальні проблеми розвитку творчих здібностей і виховання творчої особистості в різних видах діяльності висвітлено у працях Д. Богоявленської, Г. Костюка, Б. Теплова, С. Рубінштейна, К. Платонова та інших.

Формування творчої особистості варто розглядати в єдності трьох компонентів: навчання, розвитку та виховання. Нестандартність, оригінальність, своєрідність, асоціативність, емоційність – це особливі якості мислення, тобто комплекс якостей і властивостей особистості, що сприяє повній реалізації творчого потенціалу та потребі в самореалізації [2].

Особливе місце у вирішенні цієї проблеми належить розвитку творчих здібностей молодших школярів у процесі асоціативного навчання.

У наш час поняття творчість є категорією низки наук: філософії, психології, педагогіки та інших.

У Філософському словнику подається така дефініція творчості: «Творчість – процес людської діяльності, що створює якісно нові матеріальні і духовні цінності».

Отже, лише завдяки творчій діяльності людей можливий розвиток науки, техніки, мистецтва, освіти, державності та всього іншого. Саме завдяки творчості можливий будь-який прогрес.

Виокремлюють такі творчі здібності, які пов'язані з:

- мотивацією (інтереси схильності);
- темпераментом (емоційність);
- розумовими здатностями [4].

Оцінка творчих здібностей дітей проводиться на основі методик Торренса. Причому як одні з провідних характеристик творчості розглядаються швидкість (легкість), гнучкість, оригінальність та точність мислення, а також уява (тести Торренса на художнє творче мислення, на вербальне творче мислення; творчі здібності в діяльності та русі).

У творчій діяльності учнів має реєструватися наявність таких показників:

- багато ідей, навіть фантастичних;
- здатність запропонувати широкий спектр своїх варіантів розв'язання певного завдання;
- вміння психологічно перебудуватися, коли заважають умови або з'являються нові завдання;
- схильність до винахідництва в ігрових та практичних ситуаціях із проявом при цьому власного оригінального підходу.

Сформована пізнавальна активність учнів є необхідною, але недостатньою умовою розвитку творчої особистості. Другою важливою умовою ефективності навчального процесу та розвитку в учнів творчих здібностей є самостійна робота.

У зв'язку з цим педагогічні колективи працюють над тим, щоб учні навчилися самостійно працювати, систематично поновлювати свої знання, орієнтуватись в потоці наукової інформації.

Відомо, що важливим засобом формування інтелектуально розвиненої творчої особистості є творчі задачі. Це неординарні задачі, в яких сформульовано певну вимогу, що виконується на основі знання законів, але відсутні прямі чи непрямі вказівки на ті явища, закономірностями яких необхідно скористатися для розв'язування цих задач.

Методи психологічної активізації творчості дозволяють уникнути інерційності методу проб і помилок. Інерція мислення – серйозний бар'єр у пошуку нового, що обмежує сферу пошуку розв'язання, асоціативні здібності та творчі можливості.

Виявлена на підставі даного методу структура комунікативних установок конкретного суб'єкта дає можливість оцінювати ступінь його соціальної адаптації, рівні зрілості його особистості, ступені та форми конфліктності або успішності/неуспішності в тих чи інших професіях, співвідношення раціонального й емоційного начал, альтруїстичності тощо.

Структурно-логічний аналіз процесу творчості дозволяє зробити однозначний висновок про необхідність існування двох компонентів творчого процесу – логічного та психологічного. Ці складові творчості змінюють одна одну та взаємодоповнюють.

Згідно з позицією вчених, що визначають творчі здібності як самостійний чинник, розвиток яких є результатом творчої діяльності молодших школярів, існують два компоненти творчих здібностей молодших школярів – творче мислення та творча уява.

Існує багато способів і методів для розвитку творчого мислення та творчої уяви. Одним із них є асоціативне навчання, у процесі якого активізується мовленнєва та розумова діяльність.

Молодші школярі велику частину своєї активної діяльності здійснюють за допомогою уяви. Їх ігри – плід буйної роботи фантазії, вони із захопленням займаються творчою діяльністю. Психологічною основою останньої також є творча уява. Уява допомагає дітям також і тоді, коли у процесі навчання вони стикаються з необхідністю усвідомити

абстрактний матеріал, і коли їм потрібні аналогії та опори, враховуючи нестачу життєвого досвіду.

Уява в молодшому шкільному віці є вищою та необхідною здатністю людини. Разом з тим вона потребує особливої уваги у плані розвитку. Якщо в період від 5 до 15 років уяву спеціально не розвивати, у подальшому настає швидке зниження активності цієї функції. Разом зі зменшенням здатності людини фантазувати збіднюється особистість, знижуються можливості творчого мислення, втрачається інтерес до мистецтва, науки тощо.

Психологами встановлено, що при будь-якому творчому процесі завдання вирішується спочатку в розумі, а потім переноситься в зовнішній план. Особливого значення ми надаємо розвивальному аспекту навчання, що передбачає розвиток мовленнєвих, розумових і творчих здібностей учнів. Психолінгвісти зробили висновок, що розвиток мислення людини невіддільний від розвитку її мови. Тому найважливіше завдання в розвитку творчого мислення, одного з компонентів творчих здібностей, – навчання учнів умінню словесної діяльності, у тому числі вивчення іноземних мов.

Саме такими помічниками в опануванні мови молодшими школярами і виступає асоціативне навчання.

Мова жестів, як основний засіб семантизації лексичних та граматичних одиниць, значно підвищує ефективність засвоєного матеріалу, поліпшує не лише пам'ять, а й увагу, формує здатність творчо мислити.

Органічне поєднання інтелектуально-лінгвістичної діяльності дитини з її інтенсивним розвитком рухово-кінестетичної сфери обґрунтовується теорією асоціативного засвоєння. У межах цієї теорії розроблено та використано Метод асоціативних символів (МАС), в основу якого покладено імітаційну рухову діяльність. За методикою асоціативних символів створено авторську програму з навчання англійської мови для дітей молодшого шкільного віку загальноосвітніх навчальних закладів [1].

Діти сприймають світ переважно образами. Мова мозку – це образи, і насамперед зорові. Коли дитина у своїй уяві з'єднує декілька зорових образів, цей взаємозв'язок фіксується мозком і надалі, під час згадування один за одним образів такої асоціації, мозком відтворюються всі раніше з'єднані образи. Усе це спонукає до розвитку уяви, пам'яті та в загальному розумової діяльності. Про це згадується у праці М. Зиганова та В. Козаренка під терміном мнемоніка, що тісно пов'язаний з асоціативним навчанням.

Таким чином, виходячи з вищезазначеного, можна сказати, що асоціативне навчання відіграє надзвичайно важливу роль у розвитку творчого мислення та творчої уяви, а отже, у розвитку творчих здібностей. Методика використання асоціативних символів, що застосовується у процесі асоціативного навчання, безпосередньо впливає на розвиток творчих здібностей, адже цілями асоціативного мислення є отримання нових оригінальних ідей, створення смислових зв'язків, стимуляція уяви та покращення запам'ятовування.

Використані літературні джерела

1. Василенко М. Граючись – виграємо / М. Василенко // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2003. – № 1. – С. 104–106.
2. Демченко І. І. Творчий розвиток учнів початкової школи засобами образотворчого мистецтва: Монографія. – Умань: ПП «Жовтий», 2009. – 241 с.
3. Завгородня Н. М. Педагогічні умови соціалізації обдарованих учнів у навчально-виховному середовищі загальноосвітнього навчального закладу: Дис. ... канд. пед. наук: 13.00.05 / Н. М. Завгородня; Харківський національний ун-т ім. В. Н. Каразіна. – Харків, 2006. – 221 с.
4. Лук А. Н. Психология творчества. – М.: Наука, 1978.
5. Момонт Л. Л., Шелестова Л. В. До проблеми формування творчих здібностей у процесі навчання // Педагогіка і психологія. – 1997. – № 2. – С. 53–59.
6. Савенков А. И. Диагностика детской одаренности как педагогическая проблема // Педагогика. – 2000. – № 10.

УДК 159.928:378.147

Дар'я Туркова,
м. Кривий Ріг

СПЕЦИФІКА ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ПРАКТИЧНИХ ПСИХОЛОГІВ З ОЗНАКАМИ ОБДАРОВАНОСТІ

В статтє идєт рєчє о проблємє оргєнизєци профєссионєльнєй подготєвки творчєски-одєрєннєх будєущимим практичєских психологов. Раскрывєются харєктеристиким одєрєннєй личнєстим юнєшєского возрєстє и спєцифика работим преподаватєлєй с даннєй категорим студєнтов. Удєляєтєя внимєниє профєссионєльнєм и личнєстнєм качєстєвєм преподаватєлєй, котєрє мєгут обєспєчитє качєстєвєннєю профєссионєльнєю подготєвку будєущим практичєских психологов с чертамим одєрєннєстим. Анализирєуєтєя соврємєннєє состєяниє прєблємы оргєнизєци учєбно-воспитєтєльнєго процесє подготєвки будєущим спєциєлистєв с учєтєм их творчєского потєнциєлє.

Ключєвыє словє: будєущий практичєский психолог, профєссионєльнєя подготєвка, творчєски-одєрєннєя личнєстє, креєтивнєя гєтовнєстє.

In the article speech goes about the problem of organization of professional preparation creatively-gifted by future practical psychologists. Descriptions of the gifted personality of youth age and specific of work of teachers open up with this category of students. Pay attention to the professional and personality internalss of teachers which can provide high-quality professional preparation of future practical psychologists with the lines of gift. The modern